

maatstaven goed geleide ondernemingen, terwijl de rest van de volkshuishouding haar traditionele karakter behield. Het aantrekken van ongeschoolde immigranten in deze exportsectoren van arme landen versterkte nog het dualistische karakter. Bovendien hadden de in buitenlandse handen zijnde plantages en mijnbouw-ondernemingen en handelsfirma's dikwijls een monopsonie-achtige positie t.a.v. het aantrekken van arbeiders en het opkopen van inheemse producten, en een monopolie-achtige positie bij de verkoop van consumptie-goederen van buitenlandse oorsprong⁹⁾. Door dit alles werden de betrokken volkshuishoudingen geschaad.

In vele ontwikkelingslanden hebben deze gedachten weerklank gevonden en er toe geleid, dat men de export van met name agrarische producten ging zien als oorzaak van het achterblijven op economisch gebied. Aan de agrarische exportsectoren werd dan ook soms welbewust weinig aandacht geschonken, zodat hun verdere ontwikkeling niet krachtig ter hand werd genomen en soms werd belemmerd. Kan men evenwel terecht zeggen, dat de internationale handel de desbetreffende volkshuishoudingen schade heeft toegebracht? Het wil mij voorkomen dat dit niet juist is.

Natuurlijk wil ik geenszins ontkennen, dat internationale concurrentie schade heeft toegebracht aan bestaande ambachtelijke activiteiten, dat kapitaal uit de ontwikkelingsgebieden in Westerse landen werd en wordt belegd, en dat in het verleden, toen deze gebieden nog veelal koloniën waren, de beschreven monopolistische situaties hebben geheerst. Waar het echter om gaat is, dat het tot stand komen van de bedoelde exportsectoren niet in concurrentie met binnenlandse investeringen plaats vond¹⁰⁾, zodat men moeilijk kan volhouden, dat zij de bestaande volkshuishoudingen schade toebrachten, terwijl de lage reële lonen niet door deze exportsectoren werden veroorzaakt, maar een gevolg waren van de in de traditionele sector heersende lage arbeidsproductiviteit. De monopolistische invloeden, waarover werd gesproken, hebben waarschijnlijk de reële inkomens der betrokken inheemsen minder doen stijgen dan bij concurrerende marktomstandigheden mogelijk was geweest, maar een absolute schade kan dit niet inhouden, daar zonder het ontstaan der bedoelde exportsectoren de hiermee samenhangende verkoop van inheemse en de daardoor mogelijke aankoop van buitenlandse producten in het geheel niet zou zijn ontstaan.

⁹⁾ B. Higgins: „Economic Development” (1957) blz. 411.

¹⁰⁾ Meier: t.a.p. blz. 170.